

HINIJ

HRVATSKI I INI JEZICI

CROATIAN AND OTHER LANGUAGES

Urednici / **Editors**
Igor Marko Gligorić
Zrinka Jelaska

ՀՓՄ

HINIJ – HRVATSKI I INI JEZICI

CROATIAN AND OTHER LANGUAGES

Urednici / Editors

Igor Marko Gligorić

Zrinka Jelaska

Nakladnici / Publishers

Hrvatsko filološko društvo, Zagreb / Croatian Philological Society, Zagreb
Slawisches Seminar, Universität Freiburg / Department of Slavic Languages
and Literatures, University of Freiburg
Institut für Slawistik, Universität Klagenfurt / Institute for Slavic Studies,
University of Klagenfurt

Za nakladnike / For publishers

dr. sc. Anita Skelin Horvat / Anita Skelin Horvat, PhD
dr. sc. Achim Rabus / Achim Rabus, PhD
dr. sc. Ursula Doleschal / Ursula Doleschal, PhD

Urednici / Editors

dr. sc. Igor Marko Gligorić / Igor Marko Gligorić, PhD
dr. sc. Zrinka Jelaska / Zrinka Jelaska, PhD

Recenzenti / Reviewers

dr. sc. Ursula Doleschal / Ursula Doleschal, PhD (University of Klagenfurt)
dr. sc. Achim Rabus / Achim Rabus, PhD (University of Freiburg)
dr. sc. Iva Nazalević Čučević / Iva Nazalević Čučević, PhD (Sveučilište u
Zagrebu)

Oblikovanje i slog / Layout

O,ne radiona

Godina objavljivanja / First published

2021. / 2021

CIP zapis dostupan je u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne
knjižnice u Zagrebu pod brojem 001107228. / Catalog record for this
publication is available from the National and University Library in Zagreb.

ISBN 978-953-296-188-1

HINIJ

HRVATSKI I INI JEZICI

CROATIAN AND OTHER LANGUAGES

Urednici / Editors

Igor Marko Gligorić

Zrinka Jelaska

Zagreb – Freiburg – Klagenfurt, 2021. / 2021

SADRŽAJ / CONTENT

Predgovor

1. **Tanja Đurić** 9
Komunikacijska kompetencija u nastavi stranoga jezika
(engleskoga jezika) te utjecaj materinskoga jezika na
komunikacijsku kompetenciju u stranome jeziku
*Communicative competence in the foreign language classroom (English
language) and impact of the mother-tongue on foreign language
communicative competence*
2. **Kristian Nikolić, Emina Berbić Kolar, Igor Marko Gligorić** 15
Prijenosna odstupanja govornika hrvatskoga jezika u učenju
njemačkoga jezika – prikaz slučaja
Interlingual errors by native speakers of Croatian learning German
3. **Zrinka Jelaska, Mihael Dovranić, Ivana Vidović Bolt** 27
Prepoznatljivost srodnih poljskih riječi hrvatskim govornicima
The lexical similarities between Croatian and Polish language
4. **Vjekoslav Blazsetin** 51
Usporedba kurikula za nastavu Hrvatskoga jezika u Republici
Hrvatskoj i Mađarskoj
A comparison of curricula for teaching Croatian in Croatia and Hungary
5. **Ivica Košak, Marina Beroš** 71
Višejezičnost u kulturi
Multilinguality in culture
6. **Aleksandar Čogurić** 93
Učenje drugoga ili stranoga jezika – međukulturne perspektive
Interculturality of language
7. **Remzija Hadžiefendić-Parić** 101
O jednom načinu prenošenja *tudęga govora* u usmenim
bosanskohercegovačkim pričama
*On one manner of reporting other people's words in Bosnian and
Herzegovinian oral narratives*

8. Sanja Nuhanović	139
Kritički pristup negativnoj medijskoj reprezentaciji Roma	
<i>Critical approach to negative media representation of Roma</i>	
Literatura	155
<i>References</i>	
From the review	167
Autori	171
<i>Authors</i>	

Kristian Nikolić
Emina Berbić Kolar
Igor Marko Gligorić

Prijenosna odstupanja govornika hrvatskoga jezika u učenju njemačkoga jezika

Rad se bavi odstupanjima učenika njemačkoga jezika čiji je materinski jezik hrvatski. Želi se pokazati kako se među vrlo raznolikim odstupanjima na različitim jezičnim razinama pojavljuju ona koja se mogu tumačiti kao prijenosna, nastala prenošenjem pravila materinskoga jezika na jezik koji se uči. Građa su završni ispiti njemačkoga jezika na različitim jezičnim razinama u jednoj školi stranih jezika u Slavonskome Brodu. Odabrana su najčešća odstupanja na nekoliko jezičnih razina: u rodu, padežima i prijedlozima, tj. prijedložno-padežnim izrazima, (ne)porabi (ne)određenih članova, u porabi veznika, niječnica, redu riječi u rečenici, pisanju početnoga slova u imenicama, pisanje zarez. Primjerima se potvrđuje da se odbrana prijenosna odstupanja mogu predvidjeti na temelju razlika među jezicima.

Gljučne riječi: hrvatski jezik, njemački jezik, prijenosna odstupanja, učenje.

1. Uvod

Jezične se jedinice mogu rabiti u proizvodnji ili primanju samo ako tko ima u umu spremljeno jezično znanje uslijed usvajanja ili učenja jezika. Za uspjeh u učenju inoga jezika od učenikovih su obilježja važni njegova ovladanost materinskim jezikom, urođene jezične sposobnosti, izloženost jeziku i spoznajni razvoj, okolnosti ovladavanja inim jezikom, ali su važna i njegova pojedinačna svojstva, kao što su opće sposobnosti, spol, njegovo stečeno jezično iskustvo, svrha učenja, motivacija, stavovi prema jeziku koji uči.

Tijekom ovladavanja svakim jezikom pojavljuju se odstupanja, otkloni od norme jezika koji se uči (Smrtić i Lütze-Miculinić 2018: 45). Prije nego što potpuno usvoji bilo koji jezik, učenik proizvodi odstupanja na svim jezičnim razinama, katkada i na nekoliko razina istovremeno, a sam naziv odstupanje naglašava razvojnost samoga ovladavanja (Jelaska 2012: 27). Odstupanja se mogu podijeliti prema jezičnim razinama: fonološkoj, morfonološkoj, morfološkoj (uključujući i tvorbeni), leksičkoj, semantičkoj, sintaktičkoj itd. Posto-

je i različite vrste odstupanja: razvojna, prijenosna, poučavateljska ili navođena, izvorna (Jelaska i dr. 2005).

Ovaj se rad bavi prijenosnim odstupanjima izvornih govornika hrvatskoga jezika u učenju njemačkoga jezika na različitim jezičnim razinama te prijenosnim odstupanjima u različitim jezičnim djelatnostima. Građa je predstavljena, a opis tek dijelom preuzet iz rada K. Nikolića (2019). Od svih će se pojava svojstvenih ovladavanju inim jezikom ovdje usredotočiti na one bitno povezane s ovladavanjem stranim jezikom. Prototipna su obilježja učenja stranoga jezika svjesno ovladavanje i uvježbavanje novoga jezika, što uključuje usredotočenost na gramatičke strukture, uključenost pisanoga jezika i visokoga standardnoga stila, učenje u posebno oblikovanim situacijama, prevođenje na materinski jezik, nadgledanje jezične uporabe, utjecaj načina poučavanja, odnosno učenja (Jelaska i dr. 2005: 107).

Prijenosna odstupanja nastaju kao posljedica izravnoga prijenosa jezičnih jedinica iz glavnoga ili dominantnoga jezičnoga sustava jer oni koji uče strani jezik (osim ako je to u vrlo ranoj dobi) uglavnom imaju već usvojen materinski jezik koji može dovesti do prijenosa gramatičkih pravila iz materinskog jezika na strani jezik (Hulec 2018: 32).

Odstupanja u ovladavanju hrvatskim jezikom njemačkih učenika, kojima je njemački materinski jezik, opširnije su opisale Željka Macan i Zrinka Kolaković (2008) na građi od osamdesetak pisanih radova studenata hrvatskoga u Grazu. Autorice su pokazale kako se mijenjaju vrste i tipovi odstupanja na višem razvojneme stupnju, gramatička i (leksičko-)semantička. Pokazalo se da se odstupanja razlikuju u prepoznatljivosti i prihvatljivosti, ali i da je odstupanja povremeno teško jednoznačno protumačiti i kategorizirati. Prikaz prijenosnih odstupanja u ovome radu djelom se oslanja na zaključke iznesene u tome radu.

Svrha rada. Radom se s jedne strane žele potvrditi dosadašnje spoznaje o prijenosnim odstupanjima izvornih govornika koje proizlaze iz razlike između materinskoga i stranoga jezika. S druge se strane htjelo pokazati koja su najčešća prijenosna odstupanja učenika hrvatskoga jezika koji uče njemački kao strani jezik kako bi se doprinijelo razumijevanju tijeka njihova ovladavanja njemačkim jezikom i pružio temelj za poredbena proučavanja tih dvaju jezika u didaktičkim okolnostima. U tome smislu radom se željelo doprinijeti i samome poučavanju stranoga jezika.

Građa i ispitanici. Za potrebe rada obrađeni su i analizirani završni ispiti različitih jezičnih razina poznavanja njemačkoga jezika jedne škole stranih jezika u Slavonskome Brodu. Na njima su proučavana prijenosna odstupanja izvornih govornika hrvatskoga jezika u učenju njemačkoga jezika. Uključeno je 64 ispitanika (39 polaznica i 25 polaznika) čija je prosječna dob 24,4 godine.

Ustroj rada. U radu će se najprije opisati neke sličnosti i razlike između hrvatskoga i njemačkoga jezika na nekoliko različitih jezičnih razina. Potom će se oprimjeriti prijenosna odstupanja povezana s navedenim razinama.

2. O nekim sličnostima i razlikama između hrvatskoga i njemačkoga jezika

Iako oba jezika pripadaju indoeuropskoj skupini jezika, hrvatski je slavenski, a njemački germanski jezik. Iste vrste riječi pronalaze se u obama jezicima, ali se u njemačkome jeziku pojavljuju neke vrste riječi koje nisu svojstvene hrvatskome, kao što su na primjer određeni i neodređeni član. U sljedećim odlomcima izdvojit će se neka obilježja obaju jezika koja će se pokazati važnima pri analizi prijenosnih odstupanja.

2.1. Rod

Oba jezika imaju rod, gramatičku kategoriju koja se očituje u slaganju imenica s pridjevskim riječima, a može biti muški, ženski i srednji (Barić i dr. 1997: 101). Rod je tako relacijska kategorija, njegova je narav sintaktička (usp. Pišković 2011).

Kada u hrvatskome jeziku u imenskome predikatu predikatno ime čini pridjev (npr. *Ivana je plava*), pridjev je istoga roda kao i subjekt, dok u njemačkome jeziku to nije slučaj. U njemačkome jeziku, bez obzira na to kojega je roda subjekt, pridjev ima rodno neodređeni oblik, odnosno zadržava svoj osnovni oblik (Smrtić i Lütze-Miculinić 2018: 56).

2.2. Padeži i prijedložno-padežni izrazi

U hrvatskome oblici imenskih riječi, tj. imenica, pridjeva, zamjenica i promjenjivih brojeva, funkcioniraju kao glavne ili kao zavisne sastavnice spojeva riječi (Silić i Pranjković 2005: 199). Kakvu će službu pojedini od tih oblika imati bilo u spoju, bilo u rečenici, ovisi o njihovima gramatičkim svojstvima, posebno o padežu (Silić, Pranjković 2005: 199).

Hrvatski jezik ima sedam padeža (nominativ, genitiv, dativ, akuzativ, vokativ, lokativ¹ i instrumental), a njemački jezik ima samo četiri, koja su nazivom istovrijednice prvim hrvatskim četirima padežima (nominativ, genitiv, dativ i akuzativ). U obama je jezicima nominativ jednine osnovni oblik.

---

1 Ovdje se navodi i lokativ, iako se dativ i lokativ morfološki ne razlikuju: tako su oblici svih imenica u jedini i množini isti u dativu i lokativu, a razlika među njima razvidna je iz prijedložno-padežnoga značenja koje se primjećuje u konkretnoj uporabi (usp. npr. Silić i Pranjković 2005).

Dakle oba jezika imaju padeže, složenu (morfo)sintaktičku kategoriju koja ima cijeli spektar različitih značenja. Pritom treba napomenuti da se značenje njemačkih padeža, odnosno njihova uporaba, u mnogo čemu poklapaju s istoimenim padežima u hrvatskome. Broj padeža, koji su morfološki vidljivi, također se razlikuje kod navedenih dvaju jezika. Naime, za razliku od hrvatskoga, imenica u njemačkome jeziku najčešće ne mijenja svoj oblik u pojedinim padežima: padež se imenice određuje prema članu (Marčetić 2001: 84), odnosno padež je morfološki vidljiv na članu.

Iz uporabe je padeža razvidno da su značenja i uporabe nekih padeža u hrvatskome i njemačkome podudarni. Postoje glagoli koji zahtijevaju određeni padež. Ivan Marković (2012: 255–256) navodi ukratko značenja u hrvatskome koja se izriču pojedinim padežima, navedena su u (1) za prva četiri padeža, a u (2) za tri koji u njemačkome nemaju istovrijednice.

- (1) *nominativ* – imenovanje, identifikacija i opisivanje, tj. vršioca ili doživljavača te trpioca pasiva, stoga mu je služba u rečenici najčešće ona subjektivna
- genitiv* – (do)ticanje, relacija: predmet je u odnosu s drugim predmetom, a kako ima najopćenitije i najšire značenje, dolazi i uz najviše prijedloga koji to opće znanje konkretiziraju;
- dativ* – neograničena usmjerenost približavanja u kojemu se doticanje ne pretpostavlja, a iz toga su se značenja razvila značenja cilja, davanja, pripadanja itd.;
- akuzativ* – granična usmjerenost, naravna mu je služba izravnoga objekta, no ima i mnoga druga značenja, primjerice s prijedlozima – značenja vremena, mjere, mjesta, načina itd.;
- (2) *vokativ* – oblik za oslovljavanje, dozivanje, uspostavu govornoga čina;
- lokativ* – značenje prostora, zapravo mjesta za koje je vezana statičnost;
- instrumental* – značenje sredstva, tj. predmeta kojime se ili uz pomoć kojega se obavlja kakva radnja.

Njemačka su imena četiriju padeža podudarna hrvatskima. I u jednomu i u drugomu jeziku jednakovrijedni padeži imaju jednaka značenja, ali ne uvijek. U obama jezicima postoje prijedlozi koji jednoznačno određuju, tj. zahtijevaju određeni padež pa hrvatski učenici njemačkoga uz pomoć prijedloga mogu odrediti koji padež treba upotrijebiti (Hakala 2016: 36).

Ipak, to nije uvijek tako. Kao što i u hrvatskome jeziku neki prijedlozi mogu svojim značenjem obuhvaćati više od jednoga značenja, više padežnih značenja pa se slažu s dvama, a neki čak i s trima padežima (Barić i dr. 1997: 279), tako se i u njemačkome neki padeži slažu s dvama padežima. Hrvatski prijedlog *za* (Kupila je kobasicu *za brata* i onda je pas trčao *za njezinim bratom*.) slaže se s akuzativom i instrumentalom, *na* se slaže i s akuzativom i s lokativom, ovisno o glagolu, kao u (Golub je sletio *na krov* i ostao dugo *na krovu*.), a prijed-

log *pred* (Došao je s autom *pred kuću* i zaustavio se tik *pred* prozorom.) slaže se s akuzativom i instrumentalom.

Od padeža će se predstaviti dva njemačka padeža kojima prijedlozi otvaraju mjesto i njihove hrvatske istovrijednice.² U njemačkome neki prijedlozi dolaze samo u dativ, primjeri su navedeni u (4), prema Dreyer i Schmitt (2009: 304). Uz njih su navedene hrvatske jednakovrijednice i padeži kojima oni otvaraju mjesto. Kao što se vidi, padeži su različiti, ali se padeži uz njemačke prijedloge mogu naučiti jer su jednoznačni.

(4)	<i>ab</i>	+ D	od	+ G
	<i>seit</i>	+ D	od	+ G
	<i>aus</i>	+ D	iz	+ G
	<i>außer</i>	+ D	osim	+ G
			izvan	+ G
	<i>bei</i>	+ D	kod	+ G
			kraj	+ G
	<i>entgegen</i>	+ D	nasuprot	+ D
			suprotno	+ D
	<i>gemäß</i>	+ D	prema	+ D
	<i>mit</i>	+ D	s/sa	+ I, G
	<i>nach</i>	+ D	prema	+ D
			u	+ A, L
	<i>von</i>	+ D	od	+ G
	<i>zu</i>	+ D	k(a)	+ D

Prijedlozi uz akuzativ navedeni su u (5), gdje se pokazuju sličnosti i razlike s istovrijednim hrvatskim prijedlozima i padežima kojima otvaraju mjesto. Vidi se da tek neki otvaraju mjesto istome padežu, tj. akuzativu, drugi ne. No kako su njemački padeži jednoznačni, hrvatski ih učenici mogu naučiti.

(5)	<i>njemački</i>		<i>hrvatski</i>	
	<i>durch</i>	+ A	kroz	+ A
	<i>für</i>	+ A	za	+ A
	<i>um</i>	+ A	oko	+ G
			u	+ A
	<i>gegen</i>	+ A	protiv	+ G
	<i>ohne</i>	+ A	bez	+ G
	<i>bis</i>	+ A	do	+ G
	<i>entlang</i>	+ A	uzduž	+ G

Postoje i prijedlozi koji idu uz dativ i akuzativ, kao u (6), prema Dreyer i Schmitt (2009: 304).

² Ovdje treba samo napomenuti da se neki od njemačkih prijedloga katkada prevode drukčije.

(6) <i>an</i>	+ A, D	<i>uz</i>	+ A
		<i>na</i>	+ A, L
<i>auf</i>	+ A, D	<i>na</i>	+ A, L
<i>in</i>	+ A, D	<i>u</i>	+ A, L
<i>hinter</i>	+ A, D	<i>iza</i>	+ G
<i>neben</i>	+ A, D	<i>kraj</i>	+ G, <i>pokraj</i> + G
<i>über</i>	+ A, D	<i>preko</i>	+ G
<i>unter</i>	+ A, D	<i>ispod</i>	+ G, <i>pod</i> + A, I
<i>vor</i>	+ A, D	<i>pred</i>	+ A, I, <i>ispred</i> + G
<i>zwischen</i>	+ A, D	<i>između</i>	+ G

U njemačkome se prijedlog slaže s akuzativom ako značenje rečenice označava kakvu kretnju prema kojemu cilju, kao u (7), stoga i pitanje glasi *wohin?* (hrv. *kamo?*). Ako značenje rečenice pokazuje na kakvu čvrstu točku, mjesto ili površinu, prijedlog se slaže s dativom, kao u (8), stoga pitanje glasi *wo?* (hrv. *gdje?*). Hrvatski ima jednaku razliku za prijedloge koji idu i s akuzativom i s lokativom.

(7) *Wir fahren an das Meer* Putujemo na more.

(8) *Wir sitzen an dem Ort, wo es geschah.* Sjedimo na mjestu gdje se to dogodilo.

Značenja koja se u hrvatskome jeziku izriču instrumentalom na početnim razinama njemačkoga jezika hrvatski učenici izriču dativom.

2.3. Član

Za razliku od hrvatskoga njemački ima posebnu kategoriju suznačnica koja se naziva članom. Postoje članovi za muški, ženski i srednji rod.

Dvije su vrste članova: određeni i neodređeni (Glovacki-Bernardi 2001:87), npr. *pas*, u njem. *ein Hund* i *der Hund*. Oba člana stoje ispred imenice ili pridjeva i pokazuje rod, padež i broj.

Određeni član. Određeni su članovi: *der* (za imenice muškoga roda), *die* (za imenice ženskoga roda), *das* (za imenice srednjega roda) te *die* (oblik određenoga člana ispred imenice u množini). Kao što se vidi u tablici 1, samo muški rod ima različit izraz za svaki padež, ostala dva roda i množina imaju jednak oblik za nominativ i akuzativ, a ženski rod ima jednake još genitiv i dativ.

Padež	Jednina			Množina
	Muški rod	Ženski rod	Srednji rod	
N	der	die	das	die
G	des	der	des	der
D	dem	der	dem	den
A	den	die	das	die

Tablica 1. Sklonidba određenoga člana

Neodređeni član. Neodređeni su članovi: *ein* (za imenice muškoga roda), *eine* (za imenice ženskoga roda) te *ein* (za imenice srednjega roda), ali ne postoji oblik neodređenoga člana za množinu (Marčetić 2001: 93), kao u *tablici 2.*

Padež	Jednina		
	Muški rod	Ženski rod	Srednji rod
N	ein	eine	ein
G	eines	einer	eines
D	einem	einer	einem
A	einen	eine	ein

Tablica 2. Sklonidba određenoga člana

2.3.1. Usporedba članova

Tri su mogućnosti u odnosu na članove ispred imenica: određeni član, neodređeni član i nulti član. Određeni se član upotrebljava (Marčetić 2001: 93–94) u situacijama navedenima u (9).

- (9) – kada imenica označava određenu stvar, osobu ili pojam, npr. *Die Wohnung meiner Eltern ist klein.* ‘Stan je mojih roditelja malen.’
 – ispred imena nekih zemalja ženskoga roda, npr. *die Schweiz* ‘Švicarska’, *die Slowakei* ‘Slovačka’
 – ispred imena zemalja u množini, npr. *die USA* ‘SAD’
 – ispred imena mora, jezera, rijeka, planina, npr. *der Indische Ozean* ‘Indijski ocean’
 – ispred imena ulica, npr. *Ich wohne in der Seestrasse.* ‘Stanujem u Ulici See(strasse).’

Za razliku od određenoga neodređeni se član upotrebljava (Marčetić 2001: 94) u situacijama navedenima u (10).

- (10) – kada se imenica spominje prvi put
 – kada imenica označava vrstu kojoj pripada pojedini predmet, npr. *ein Haustier* – domaća životinja
 – ispred imenice koja označava predmet ili osobu koja pripada nekoj skupini, npr. *eine Wohnung* ‘stan’
 – ispred imenice u akuzativu kada je predikat rečenice *haben*, npr. *Sie hat eine Tochter.* ‘Ona ima kćer.’

Katkada se nijedan član ne stavlja ispred imenice. To se događa u situacijama navedenima u (11) prema Marčetić (2001: 95–96).

- (11) – uz imena osoba, npr. *Das ist Klaus.* ‘To je Klaus.’
 – uz imena kontinenta i zemalja srednjega roda, npr. *Ich war in Kroatien.* ‘Bio sam u Hrvatskoj.’

- uz imena gradova i otoka, npr. *Berlin liegt in Deutschland*. ‘Berlin je u Njemačkoj.’
- uz imenice koje izražavaju zanimanja ili funkciju, npr. *Er ist Arzt*. ‘On je liječnik.’
- uz imenice koje izražavaju narodnost, npr. *Sie ist Deutsche*. ‘Ona je Nijemica.’
- uz jedninu gradivne imenice neodređene količine, npr. *Er trinkt gern Wein*. ‘On rado pije vino.’
- uz besprijedložne priložne oznake s pridjevskim atributom, npr. *Er kommt nächsten Winter*. ‘Doći će iduće zime.’
- uz akuzativ imenice čvrsto povezane s glagolom, npr. *Er hat Angst*. ‘Boji se.’ *Er hat Hunger*. ‘Gladan je.’
- uz imenice u nekim prijedložnim izrazima, npr. *Laß mich in Ruhe*. ‘Ostavi me na miru.’ *Sie ist in Gefahr*. ‘Ona je u opasnosti.’

2.3.2. Hrvatske istovrijednice njemačkih članova

Neodređeni član *ein* može se prevesti na hrvatski jezik kao *jedan* ili *neki*.³ Usto ga se vrlo često uopće ne prevodi ili ga se ne bi trebalo prevoditi. Osim po svojoj determinatorskoj ulozi *jedan* se kao neodređeni član od *jedan* kao broja i pridjeva razlikuje time što nema samostalnoga naglasaka, tj. ponaša se kao prednaglasnica ili proklitika tvoreći s riječju koja ga slijedi jednu naglasnu cjelinu.

Neodređeni članovi *jedan* i *neki* u većini su konteksta u slobodnoj ili relativno slobodnoj raspodjeli, osim u slučajevima kada kontekst zahtijeva specifičnu ili nespecifičnu interpretaciju, pa tada može biti upotrijebljen samo *jedan* od tih dvaju članova – član *jedan* kada je riječ o specifičnoj neodređenoj interpretaciji, a član *neki* u slučaju nespecifične neodređene interpretacije (Belaj i Matovac 2015: 19), kao u (12) i (13). U hrvatskome jeziku *jedan* može označivati broj (14), pridjev (15), ali i neodređeni član (Belaj i Matovac 2015: 9), kao u (16), gdje je *jedne* u funkciji neodređenoga člana.

- (12) *Neki su ljudi dobri, a neki nisu.*
- (13) *Neki su nas ljudi tražili danas.*
- (14) *Samo jedan student je došao.*
- (15) *Jedni majstori su tek otišli, a drugi već dolaze.*
- (16) *Kupio sam to od jedne žene na tržnici..*

2.4. Glagoli

Na jezičnim razinama A1, A2, B1 i B2 učenik pri učenju njemačkoga jezika kao inoga jezika ovladava glagolskim vremenima, načinima i stanjima: prezentom slabih, jakih i odvojivih glagola, perfektom slabih, jakih i odvojivih gla-

3 O hrvatskim članovima usp. Marković (2012), Belaj i Matovac (2015).

gola, preteritom slabih, jakih i odvojivih glagola, futurom prvim, imperativom, indikativom, konjunktivom, pasivom i aktivom (Smrtić i Lütze-Miculi-
 nić 2018: 52) od kojih sve ne postoji u hrvatskomu. Kako njemački glagoli
 izvedeni prefiksom mogu imati osim tzv. nenaglašenoga i tzv. naglašeni pre-
 fiks, po tomu se razlikuju od hrvatskih izvedenih glagola. Glagoli s naglaše-
 nim prefiksom obično ga odvajaju od glagolske osnove u prezentu, preteritu
 i imperativu (Marčetić 2001: 78), primjerice *zumachen* (hrv. *zatvarati, zatvoriti*) u
 rečenici izgleda kao u (17). Takvi se glagoli nazivaju odvojivi glagoli (njem.
trennbare Verben). Kako u hrvatskome ne postoje odvojivi glagoli, pravilo o od-
 vajanju prefiksa mora se naučiti.

(17) *Er macht die Tür zu.* ‘On zatvara vrata.’

Razlike između njemačkoga i hrvatskoga jezika postoje i u pomoćnim glago-
 lima jer u hrvatskome jeziku postoje dva, *biti* i *htjeti*, dok u njemačkome posto-
 je tri, *haben, sein* i *werden*, pomoću kojih se tvore složena glagolska vremena
 (Marčetić 2001: 55).

U tvorbi glagolskih vremena poput perfekta (prošlo vrijeme), preterita (prošlo
 vrijeme) i futura (buduće vrijeme) možemo uočiti kako se odstupanje u poretku
 riječi u rečenici pojavljuje u slaganju svih glagolskih vremenima. Perfekt
 je složeni glagolski oblik kojime se izražavaju prošlo nesvršeno i prošlo svršeno
 vrijeme (Silić i Pranjković 2005: 88). U njemačkome jeziku također govorimo
 o složenome glagolskome obliku koji se tvori pomoću indikativa prezenta
 glagola *haben* ili *sein* i participa drugoga (Marčetić 2001: 22). Particip drugi tvo-
 ri se različito za pravilne, nepravilne, odvojive i neodvojive glagole (v. Marče-
 tić 2001: 34). Pravilni glagoli tvore particip prefiksom *ge-* te tako da glagolu u
 infinitivu odbacimo *-en* i dodamo sufiks *-t* (npr. *machen – gemacht*). Particip
 perfekta nepravilnih glagola treba naučiti napamet, iako nepravilni glagoli u
 participu drugome imaju nastavak *-en* (Marčetić 2001: 34). Particip perfekta u
 njemačkome jeziku uvijek mora stajati na kraju rečenice, a pomoćni glagol
 na drugome mjestu u rečenici (Marčetić 2001: 135).

Futur prvi tvori se od prezenta pomoćnoga glagola *werden* (hrv. *biti/postati*) koji
 se konjugira te infinitiva glavnoga glagola (Glovacki-Bernardi 2001:63), dok se
 u hrvatskome jeziku futur prvi tvori od prezenta pomoćnog glagola *htjeti* i
 infinitiva glagola čiji futur želimo (Silić i Pranjković 2005: 91).

2.5. Niječnica

U njemačkome jeziku može se nijekati i niječnicom *nicht* i niječnicom *kein*,
 pritom treba naučiti pravilo kada se koja od njih koristi. Niječnica *kein* koristi
 se za nijekanje imenica s neodređenim članom, ali i za negaciju imenica bez
 člana (Marčetić 2001: 98). Niječnica *nicht* koristi se za negiranje glagola, pridje-
 va, priloga, priložnih oznaka, osobnih zamjenica, posvojnih zamjenica i ime-
 nica s određenim članom.

2.6. Veznici

Veznici su riječi koje povezuju rečenice i rečenične dijelove (Barić i dr. 1997: 281).⁴ Pojedine veznike ne može se doslovno prevoditi s hrvatskoga jezika na njemački jer ne odgovaraju ispravnome prijevodu rečenice, a katkada se potpuno gubi značenje rečenice.

2.7. Red riječi i ispuštanje osobne zamjenice

Redoslijed riječi u rečenici znači pravilni poredak, položaj i suodnos riječi unutar rečenice. Dakako, svaki jezik ima svoja pravila slaganja riječi u rečenici (mjesto subjekta, predikata, objekta, priložnih oznaka i sl.), tako i njemački jezik.

Osnovni dijelovi rečenice isti su u njemačkome i hrvatskome jeziku (Glovacki-Bernardi 2001: 16). U njemačkome jeziku predikat i subjekt imaju točno određeno mjesto u rečenici (govorimo o jednostavnoj rečenici) koje treba poštivati u govoru i pisanju. U izričnim rečenicama, upitnim rečenicama koje počinju upitnom zamjenicom ili prilogom i zahtjevnim rečenicama s modalnim glagolom određeni oblik predikata stoji na drugome mjestu u rečenici; neodređeni glagolski oblik (infinitiv i particip drugi), predikativ, objekt u akuzativu i naglašeni prefiks stoje na kraju rečenice, kao u (18) prema Marčetić (2001: 135).

(18) *Er möchte heute ins Kino gehen.*

U upitnim rečenicama koje počinju glagolom i u zahtjevnim rečenicama određeni glagolski oblik (infinitiv i particip drugi), predikativ, objekt u akuzativu i naglašeni prefiks stoje na kraju rečenice, primjerice: *Ist er schon gekommen?* (Marčetić 2001: 136). Subjekt se u rečenici nalazi ispred ili iza predikata koji se u njemačkome jeziku ne smije izostaviti iz rečenice (Glovacki-Bernardi 2001: 16). Ostali rečenični dijelovi mogu se redati nasumično, ali treba slijediti osnovno načelo na kojemu se temelji njemačka rečenica, a to je načelo napetosti. To načelo izaziva znatiželju o nastavku rečenice i treba slušatelja ili čitatelja držati u napetosti što je duže moguće. Da bi se načelo napetosti moglo dosljedno provesti, elementi koji su po značenju bliski odvajaju se što je dalje moguće (Glovacki-Bernardi 2001: 27).

2.8. Slovopis i pravopis

Hrvatska se abeceda sastoji od trideset slova, od čega je dvadeset i pet zatvorničkih ili konsonanstskih slova i pet otvorničkih ili vokalskih. Njemačka se abeceda sastoji od dvadeset i šest slova, od čega petnaest označuje njemačke konsonante, a osam vokale (*a, e, i, o, u, ä, ü, ö*) (Marčetić 2001: 11). Od pravopi-

4 Više o veznicima u hrvatskome jeziku usp. Gligorić (2018).

snih će se razlika između hrvatskoga i njemačkoga istaknuti samo dvije: pisanje zareza i imenica.

Hrvatski ima tzv. plitku grafiju jer se njegovi fonemi načelno pišu onako kako se izgovaraju, iako ne uvijek. Njemački ima dublju grafiju. Najveća razlika očituje se na pravopisno-fonološko-morfonološkoj razini jer se u njemačkome jeziku velik postotak riječi drugačije piše i drugačije izgovara. Isti se glas može označiti različitim slovima ili kombinacijom slova (Glovacki-Bernardi 2001: 3–6).

Grafemi prema svojoj složenosti mogu biti jednoslovi ili monografi te višeslovi ili poligrافي, tj. multigrافي (Marković 2015: 95). Oba jezika imaju osim jednoslova i neke dvoslove ili digrafe i troslove ili trigrafe za bilježenje pojedinoga glasa. U hrvatskome se načelno može primijeniti pravilo da se svaki glas bilježi jednim slovom, no ne posve jer hrvatski jezik ima digrafe: *lj, nj, dž*, te trigraf *ije* (Marković 2015: 95). Katkada se isti fonem bilježi različito: primjerice, *b* u *Josipdol* i *subdominanta*. U njemačkome je takva pojava češća: početni se */š/* u riječima *Schnee* ‘snijeg’ i *Sprache* ‘jezik, govor’ jednom piše troslovom *sch*, a drugi put jednoslovom *s* (Musulin 2011: 245).

2.8.1. Veliko i malo početno slovo

Naziv za bića, stvari i pojave standardizirao se u njemačkome jeziku kao osobno ime tih stvari pa se sve imenice pišu velikim slovom (Glovacki-Bernardi 2001: 6). U većini drugih jezika, pa i u hrvatskome, postoji pravilo da se velikim početnim slovom pišu samo osobna imena ljudi, zemljopisna imena, imena stanovnika i pripadnika naroda i nekih međunarodnih subjekata kao što su imena država, sudova i sl. (*Hrvatski pravopis* 2013). Zanimljivo je da su i neki drugi jezici germanski jezici (poput engleskoga jezika tijekom 17. i 18. stoljeća) izgubili to pravilo koje je zadržano u njemačkome jeziku

2.8.2. Zarez

U hrvatskome se jeziku zarez ne piše u zavisnosloženoj rečenici u kojoj zavisna surečenica dolazi iza glavne (*Hrvatski pravopis* 2013), dok isto pravilo ne vrijedi i za njemački jezik. Između glavne i zavisne rečenice u njemačkome jeziku obvezatno stoji zarez (Marčetić 2001: 30)

Izgovor pojedinih glasova ili glasovnoga skupa u njemačkome jeziku razlikuje se od onoga u hrvatskome jeziku te sadrži određena pravila koja treba primjenjivati u izgovoru pojedinih riječi i glasova. Njemački jezik sadrži i preglašene samoglasnike (*ä, ö, ü*) koji se ne pojavljuju u hrvatskome jeziku (Marčetić 2001: 11).

Iako u njemačkome jeziku postoji osam vokala, razlikuje se petnaest glasova s obzirom na duljinu kao razlikovno obilježje. Slovo *h* jedan je od pravopisnih

signala kojima se sugerira da je riječ o produljenome glasu. Ovdje se mogu i spomenuti neke različitosti u izgovoru koje treba imati na umu pri analizi jezične proizvodnje (npr. njemački slijed *eu* izgovara se kao /oj/ i dr.).

Kao što je već navedeno, u njemačkome se jeziku sve imenice pišu velikim početnim slovom, dok u hrvatskome jeziku to nije slučaj.

3. Prijenosna odstupanja

Kako je uvodno spomenuto, u ovladavanju inim jezikom često se pojavljuju odstupanja i najčešće se u literaturi definiraju kao otkloni od norme jezika koji se uči (Smrtić i Lütze-Miculinić 2018: 45). Prijenosna odstupanja nastaju kao posljedica izravnoga prijenosa jezičnih elemenata iz dominantnoga jezičnoga sustava (*ibid.*).

Na temelju prijašnjih istraživanja prijenosnih odstupanja pri učenju inoga jezika može se očekivati da će zastupljenost odstupanja ovisiti o stupnju učenikova znanja. Osim toga u skladu s prijašnjim rezultatima pretpostavlja se da će se prijenosna odstupanja pojaviti u različitim jezičnim djelatnostima i na različitim jezičnim razinama.

3.1. Odstupanja u rodu

Nepodudaranje roda imenice u njemačkome s rodom imenice u hrvatskome jeziku dovodi do odstupanja u zamjeni roda zbog izravnoga prijenosa gramatičkoga roda na jezičnim razinama A1 i A2.

- (19) *Vidim kuću.*
 **Ich sehe eine Haus.*
Ich sehe ein Haus.
- (20) *Ona je lijepa djevojka.*
 **Sie ist eine schön Mädchen.*
Sie ist ein schönes Mädchen.
- (21) *Auto je na cesti.*
Der auto ist auf der Straße.
Das Auto ist auf der Straße.
- (22) *Ovo je moj kućni broj.*
Das ist mein Hausnummer.
Das ist meine Hausnummer.

U primjeru u (22) govornik nije ovladao ni pravilima sročnosti: ako je već prenio ženski rod iz hrvatskoga jezika, onda se pridjevska riječ treba slagati s tim ženskim rodom, što ovdje nije slučaj.

Prijenosna odstupanja koja se pojavljuju kod pridjeva uzrok su prijenosa pravila iz hrvatskoga jezika u njemački jezik. Kada u hrvatskome jeziku imenskome predikatu predikatno ime čini pridjev (npr. *Ivana je plava*), pridjev je istoga roda kao i subjekt, dok u njemačkome pridjev ima rodno neodređeni oblik. U sljedećim primjerima uočavamo ta odstupanja.

- (23) *Ivana je plava.*
**Ivana ist blonde.*
Ivana ist blond.
- (24) *Moja majka je mala.*
**Meine Mutter ist kleine.*
Meine Mutter ist klein.

3.2. Padežni oblici i prijedlozi

Na sljedećim primjerima pri prevodenju rečenica s hrvatskoga na njemački jezik hrvatski su učenici proizveli odstupanja u padežima i prijedložno-padežnim izrazima. Doslovno su prevedene osobne zamjenice koje u hrvatskome jeziku stoje u genitivu, a u njemačkome jeziku trebaju stajati u dativu: N *ich* (*ja*), D *mir* (*meni / mi*); N *du* (*ti*), D *dir* (*tebi / ti*).

- (25) *Ja sam kod tebe.*
**Ich bin bei dich.*
Ich bin bei dir.
- (26) *Dobio si to od mene.*
**Du hast das von mich bekommen.*
Du hast das von mir bekommen.

Naime u njemačkome jeziku uz prijedlog *bei* (hrv. *kod, kraj*) i prijedlog *von* (hrv. *od*) mora stajati riječ u dativu (Dreyer i Schmitt 2009: 304). U hrvatskome jeziku genitiv osobne zamjenice *ja* glasi *mene/me*, odnosno za osobnu zamjenicu *ti* genitiv glasi *tebe/te*, pa učenici doslovno prevode na njemački jezik, ali kako genitiv u njemačkome jeziku glasi *meiner* (hrv. *moje, mojega*) (Dreyer i Schmitt 2009: 28), uzima se prijevod iz hrvatskoga jezika za akuzativ osobnih zamjenica *ja* i *ti* koji, kao i genitiv, glasi *mene/me* i *tebe/te*.

Prijenosna odstupanja nastaju i doslovnim prijevodom prijedloga s hrvatskoga na njemački jezik budući da se oni, kao što se vidjelo u prethodnome poglavlju, ne poklapaju uvijek s uporabom u hrvatskome jeziku (Marčetić 2001: 128). Primjerice, prijedlog *für* (hrv. *za*) u rečenici može imati sasvim drugačije značenje (u ovome slučaju prevodi se kao *na*), kao u (27).

- (27) *Er ist für zwei Tage gekommen.*
Došao je na dva dana.

Nadalje prijedlog *aus* (hrv. *iz*) može značiti i *od*, kao u (28). Međutim, u (29) hrvatski učenici na temelju jednakoizraznosti toga prijedloga u hrvatskome proizvode odstupanja.

(28) *Der Ring ist aus Gold.*
Prsten je od zlata.

(29) *Stol je od drveta.*
*Der Tisch ist von Holz.
Der Tisch ist aus Holz.

Prijedlog *nach* (hrv. *prema, nakon, poslije, u*) poprima značenje *u* kada se u rečenici govori o kretnji, promijeni položaja, kao u (30). Međutim značenje mu nije jednako kao u hrvatskome pa učenici proizvode odstupanja kao u (31).

(30) *Fahren Sie nach Italien?*
Putujete li za Italiju?

(31) *Idem u Zagreb.*
*Ich gehe in Zagreb.
Ich gehe nach Zagreb.

Prijedlog *zu* (hrv. *k/ka*) u rečenici može imati značenje *na* kao u (32), ali se u sličnim rečenicama rabi drugi njemački prijedlog, kao u (33), no hrvatski učenici prenose jednak na temelju istovrijednih hrvatskim rečenicama.

(32) *Er kommt zum Abendessen.*
On dolazi na večeru.

(33) *Dolazimo na večeru.*
*Wir kommen auf das Abendessen.
Wir kommen zum Abendessen.

3.3. Članovi

Najčešće je odstupanje kod uporabe članova to da se umjesto neodređenoga stavlja određeni član i obrnuto. Na sljedećim primjerima donose se odstupanja na početnim jezičnim razinama (A1 i A2) učenja njemačkoga jezika.

(34) *Vidio sam auto.*
*Ich habe das Auto gesehen.
Ich habe ein Auto gesehen.

(35) *Imam brata i sestru.*
*Ich habe der Bruder und die Schwester.
Ich habe einen Bruder und eine Schwester.

- (36) *Ovo je Indijski ocean.*
**Das ist Indisch Ozean.*
Das ist der Indische Ozean.
- (37) *U vrtu ima drveća.*
**Im Garten gibt es eine Bäume.*
Im Garten gibt es Bäume.

U primjeru u (34) određeni član trebalo je zamijeniti neodređenim članom jer se imenica *auto* (može se na hrvatskome reći *neki auto*) prvi put spominje i ne zna se o kojemu je autu riječ, nije pobliže opisan. U primjeru (35) određeni član treba zamijeniti neodređenim članom (član treba i pravilno deklinirati, odnosno uporabiti u akuzativnome obliku). U primjeru u (36) treba dodati određeni član jer pojam *Indijski ocean* označava točno određen geografski pojam. U primjeru u (37) treba izostaviti član u potpunosti jer se neodređeni član za množinu ne koristi.

3.4. Glagoli i glagolski oblici

U prijenosnim su odstupanjima iz hrvatskoga kao materinskoga jezika u njemački najčešća odstupanja u položaju glagola u rečenici, ponajviše kod uporabe odvojivih glagola.

Na sljedećim primjerima uočavaju se odstupanja pri pisanju glagola zajedno s prefiksom kao u (38) jer je glagol *ankommen* (hrv. *stići*, *pristizati*) odvojivi glagol kojemu se odvaja prefiks *an*.

- (38) *Vlak pristizē u 8 sati.*
**Der Zug ankommt um 8 Uhr.*
Der Zug kommt um 8 Uhr an.
- (39) *Zatvaramo vrata.*
**Wir zumachen die Tür.*
Wir machen die Tür zu.
- (40) *Pripremam rođendansku zabavu.*
**Ich vorbereite eine Geburtstagspatry.*
Ich bereite eine Geburtstagsparty vor.

U hrvatskome jeziku ne vrijedi pravilo o poretku participa perfekta kao u njemačkome, stoga često dolazi do odstupanja pri tvorbi perfekta i prevodēnju rečenica s hrvatskoga na njemački jezik.

U sljedećim primjerima uočavamo prijenosno odstupanje iz materinskoga jezika (hrvatskoga), gdje se nenaglašeni oblik pomoćnog glagola *biti* nalazi uz glagolski pridjev radni, dok u njemačkome jeziku to pravilo ne vrijedi jer particip perfekta u njemačkome jeziku stoji na kraju rečenice.

- (41) *Bio sam u vrtu.*
 *Ich bin gewesen in dem Garten
 Ich bin in dem Garten gewesen.
- (42) *Jučer smo kupili auto.*
 *Gestern haben wir gekauft ein Auto.
 Gestern haben wir ein Auto gekauft.
- (43) *Imali smo kuću u Hrvatskoj.*
 *Wir haben gehabt ein Haus in Kroatien.
 Wir haben ein Haus in Kroatien gehabt.

Slična je situacija i s rečenicama u prošlome vremenu prevedenima u preteritni oblik. Preterit je glagolski oblik koji označava, kao i perfekt, radnju u prošlosti (Marčetić 2001:35). Tvori se tako da se između osnove glagola i nastavka (za preterit) umetne *-t-* (Marčetić 2001: 21).

U primjerima (44) i (45) uočavaju se odstupanje u prijevodu rečenica u preteritu. U njemačkome se jeziku predikat u preteritu sastoji od jedne riječi, no često dolazi do prevođenja predikata s dvjema riječima, odnosno odstupanje proizlazi iz prijenosa pravila materinskoga jezika.

- (44) *Imao sam prijatelja u Italiji.*
 *Ich habe hatte einen Freund in Italien.
 Ich hatte einen Freund in Italien.
- (45) *Bio si kod mene.*
 *Du bist warst bei mir.
 Du warst bei mir.

Red riječi u njemačkome futuru ne razlikuje se od onoga u tvorbi perfekta. Najčešća odstupanja proizlaze iz redoslijeda riječi u rečenici, što možemo uočiti na primjerima u (46) i (47).

- (46) *Ići ću sutra u grad.*
 *Ich werde gehen morgen in die Stadt.
 Ich werde morgen in die Stadt gehen.
- (47) *Doći ćete k nama na večeru.*
 *Ihr werdet kommen zu uns zum Abendessen.
 Ihr werdet zu uns zum Abendessen kommen.

3.5. Negacija niječnicama *nicht* i *kein*

Na sljedećim primjerima, u zadacima gdje je bilo potrebno negirati potvrdnu rečenicu, možemo uočiti odstupanje u korištenju negacije *nicht* (hrv. *ne*) u slučajevima kada se potrebno koristiti negacijom *kein* (koju je potrebno i deklinirati).

- (48) *Ich backe Kuchen.*
**Ich backe nicht Kuchen.*
Ich backe keinen Kuchen.
- (49) *Er hat zwei Kinder.*
**Er hat nicht Kinder.*
Er hat keine Kinder.

3.6. Veznici

Veznik *und* (hrv. *i*, *a*) najčešće stvara probleme pri razumijevanju rečenica na hrvatskome. Veznik *und* ima dvojako značenje, pa se u hrvatskome treba prevoditi ili veznikom *i* ili veznikom *a*. Na sljedećim primjerima možemo uočiti da se veznik *und* najčešće prevodi kao veznik *i* i kada bi bilo pravilno prevesti ga kao veznik *a*.

- (50) *Meine Mutter hat eine Schwester und mein Vater hat einen Bruder.*
**Moja mama ima sestru i moj tata ima brata.*
Moja mama ima sestru, a moj tata ima brata.
- (51) *Wir gehen jetzt und du wirst später kommen.*
**Mi idemo sada i ti ćeš doći kasnije.*
Mi idemo sada, a ti ćeš doći kasnije.

Osim kod veznika *und* primijećena su odstupanja i u uporabi veznika *als* (hrv. *kao*) i *wie* (hrv. *kako*) u prijevodima na njemački jezik. Ta dva veznika često se pojavljuju pri uspoređivanju dviju stvari, ali i kod komparacije pridjeva, gdje se prijedlog *od* često prevodi istim prijedlogom (*von*) u njemačkome jeziku umjesto veznikom *als*.

- (52) *On je stariji od mene.*
**Er is älter von mich.*
Er ist älter als ich.
- (53) *Ti si brži od moga prijatelja.*
**Du bist schneller von meinem Freund.*
Du bist schneller als mein Freund.

U sljedećim primjerima mogu se uočiti odstupanje zbog doslovnoga prevođenja usporedne čestice *kao* riječju *als* jer se pri poistovjećivanju dviju stvari ili pojava u njemačkome jeziku koristi čestica *wie* (hrv. *kako*). Usporedne čestice modificiraju svojstva izražena u prvome redu pridjevima ili prilozima, i to uglavnom tako da ta svojstva gradiraju, stupnjuju, izražavaju viši ili niži stupanj svojstva ili se svojstva izražena pridjevom, odnosno prilogom uspoređuju s kakvim drugim svojstvima (Silić i Pranjković 2005: 255).

- (54) *Ja sam visok kao moj otac.*
**Ich bin groß als mein Vater.*
Ich bin (so) groß wie mein Vater.

- (55) *Vi ste lijepi kao more.*
 **Sie sind schön als das Meer.*
Sie sind schön wie das Meer.

3.7. Red riječi i ispuštanje osobne zamjenice

Najčešća se odstupanja događaju zbog doslovnoga prevođenja rečenice ili prijenosa sintaktičkih pravila iz materinskoga jezika (hrvatskoga). Na sljedećim primjerima možemo vidjeti koja se odstupanja pojavljuju na početnim jezičnim razinama (A1 i A2) njemačkoga jezika kod učenika koji su izvorni govornici hrvatskoga jezika.

- (56) *Idem u školu.*
 **Gehe in die Schule.*
Ich gehe in die Schule.

U prijevodu te rečenice na njemački jezik izostavljena je osobna zamjenica *ich* te je predikat stavljen na prvo mjesto u rečenici. Zbog doslovnoga prijevoda svakoga dijela rečenice dolazi do odstupanja. U (57) moguće je na njemačkome hrvatsku rečenicu prevesti na tri načina u odnosu na redosljed.

- (57) *Sutra u 8 sati putujemo u Njemačku.*
 **Morgen um 8 Uhr wir gehen nach Deutschland.*
Morgen um 8 Uhr fahren wir nach Deutschland.
Wir fahren morgen um 8 Uhr nach Deutschland.
Nach Deutschland fahren wir morgen um 8 Uhr.

U primjeru (58) uočavaju se odstupanje s obzirom na mjesto predikata i subjekta u rečenici. Priložna oznaka vremena (u ovom slučaju *Sutra u 8 sati*) stavljena je na prvo mjesto u rečenici, što je ispravno, no predikat se ne nalazi na drugome, nego na trećemu mjestu, a osobna zamjenica stavljena je drugo mjesto, ispred predikata. To možemo nazvati intuitivnim postupkom jer najčešće rečenice počinju poretkom: subjekt + predikat (iza njih mogu stajati priložne oznake, objekt i sl.).

- (58) *Gledate film u dnevnom boravku.*
Schauen einen Film in dem Wohnzimmer.
Ihr schaut einen Film im Wohnzimmer.

U ovome primjeru također se vidi odstupanje u izostavljanju osobne zamjenice *ihr*, ali i uporaba nepravilnoga oblika glagola koji nije konjugiran za drugo lice množine.

3.8. Odstupanja u pisanju

Pravopisna odstupanja odnose se na pisani jezik, ali su usko povezana s fonološkim i fonetskim odstupanjima koja se odnose na govoreni jezik, odnosno

na govorenje. Na primjerima u nastavku mogu se uočiti najprije pravopisna prijenosna odstupanja izvornih govornika hrvatskoga u učenju njemačkoga jezika kao stranoga jezika na jezičnim razinama A1 i A2.

3.8.1. Odstupanja u pisanju velikoga slova

Zbog pravopisne razlike u pisanju imenica potrebno je naučiti pravila o njihovoj porabi u njemačkome jeziku. U primjerima od (59) do (62) mogu se uočiti prijenosna odstupanja hrvatskih učenika: opće se imenice pišu malim početnim slovom iako bi se u njemačkome one trebale pisati velikim. Tijekom ovladavanja hrvatskim kao stranim jezikom njemačkih govornika primjećuje se ista pojava, samo je ishod drugačiji jer je riječ o različitim pravilima pa su njemački učenici hrvatskoga pisali hrvatske imenice velikim slovom (Macan i Kolaković 2018). To potvrđuje da je to odstupanje prijenosno.

(59) **Heute kommt mein vater nach hause.*

Heute kommt mein Vater nach Hause.

(60) **Ich habe einen bruder und eine schwester.*

Ich habe einen Bruder und eine Schwester.

(61) **Ich habe ein blaues auto gekauft.*

Ich habe ein blaues Auto gekauft.

(62) **Die tasche steht auf dem tisch.*

Die Tasche steht auf dem Tisch.

3.8.2. Odstupanja u pisanju zareza

Uporaba zareza kao pravopisnog znaka pojavljuje se ne samo na početničkoj razini nego i na višim razinama jer ta odstupanja proizlaze iz širega opsega znanja: naime na jezičnim razinama A2, B1 i B2 budući polaznici rabe složene sintaktičke strukture, zavisne rečenice s različitim redoslijedom surečenica, umetnute surečenice i sl. Pravilom o pisanju zareza ne ovladava se intuitivno, nego je potrebno naučiti pravila o njegovoj porabi u njemačkome jeziku.⁵ U sljedećim primjerima uočava se primjena pravila za pisanje zareza iz hrvatskoga jezika, jednako kao što je to bilo u obratnomu smjeru u istraživanju Ž. Macan i Z. Kolaković (2008). U primjeru u (63) izostavljen je zarez ispred veznika *wenn*, u primjerima u (64) i (65) nije stavljen zarez ispred veznika *weil* ili *damit*, što je tipično prijenosno odstupanje nastalo prijenosom pravila iz pravopisa materinskoga jezika na ini (njemački) jezik.

5 Ovdje se misli na razliku između usvajanja i učenja kao nesvjesnoga i svjesnoga ovladavanja (usp. Jelaska i dr. 2005; *Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika*: s. v.)

- (63) *Doći ću k tebi ako imaš vremena.*
*Ich komme zu dir wenn du Zeit hast.
Ich komme zu dir, wenn du Zeit hast.
- (64) *Dobio si dobru ocjenu jer si učio.*
*Du hast eine gute Note bekommen weil du gelernt hast.
Du hast eine gute Note bekommen, weil du gelernt hast.
- (65) *Dolazite nam pomoći kako bismo bili brže gotovi.*
*Ihr kommt uns helfen damit wir schneller fertig sind.
Ihr kommt uns helfen, damit wir schneller fertig sind.

4. Zaključak

Svaki jezik ima i slijedi svoja pravila te se pravila iz materinskoga jezika načelno ne mogu uvijek primijeniti na strani jezik. U ovome se radu na temelju prikupljene građe potvrdilo kako je za dio odstupanja u njemačkomu kao stranomu jeziku odgovoran nepovoljni prijenos iz hrvatskoga kao materinskoga jezika koji se može protumačiti razlikama između dvaju jezika.

Uočena su odstupanja u jezičnoj proizvodnji koja se odnose na gramatičke jedinice koje oba jezika imaju, ali se razlikuju svojstva, kao što su red riječi, gramatički rod i njegova morfološka (ne)vidljivost na imenici te pridjevu, odstupanja u uporabi padeža i prijedložno-padežnih izraza te pisanje zareza, koja su najčešće posljedica doslovnoga prijevoda. Dio odstupanja obratna je slika odstupanja koja proizvode njemački učenici hrvatskoga, poput pisanja velikoga početnoga slova. Drugi se dio odstupanja odnosi na slučaj kada jedan jezik ima određenu vrstu jedinica, a drugi ju nema odstupanja, poput člana ili uporabe odvojivih glagola te izgovora pojedinih grafema.

U budućim bi se istraživanjima bilo korisno usmjeriti na količinu odstupanja u svakoj od jezičnih jedinica te njihovu opstojnost u odnosu na razinu ovladanoosti jezikom u oba istraživana jezika kako bi se vidjelo je li neko od njih teže ovladljivo od drugoga.

5. Literatura

- Barić, Eugenija i dr. 1997. *Hrvatska gramatika*. Školska knjiga. Zagreb.
- Belaj, Branimir; Matovac, Darko. 2015. O upotrebi i funkciji neodređenih determinatora jedan i neki kao članova u hrvatskom i drugim slavenskim jezicima. *Suvremena lingvistika* Vol. 41, No. 79. 1–20.
- Dreyer, Hilke; Schmitt, Richard. 2009. *Lehr- und Übungsbuch der deutschen Grammatik – aktuell. Die gelbe aktuell*. Hueber.
- Gligorić, Igor Marko. 2018. *Uzvik i veznik: vrste riječi i (nad)rečenične službe*. Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti. Osijek.
- Glovacki-Bernardi, Zrinjka. 2001. *Osnove njemačke gramatike*. Školska knjiga. Zagreb.
- Hakala, Laura. 2016. *Eine vergleichende Fehleranalyse deutschsprachiger Aufsätze von finnisch- und schwedischsprachigen Gymnasiasten*. Magistarski rad. Filozofski fakultet. Vaasa.
- Hrvatski pravopis*. 2013. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.
- Hulec, Sandra. 2018. *Dječja igra i rano učenje engleskoga jezika*. Diplomski rad. Sveučilište u Zadru. Odjel za pedagogiju. Zadar.
- Jelaska, Zrinka i dr. 2005. *Hrvatski kao drugi i strani jezik*. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.
- Jelaska, Zrinka. 2012. Ovladavanje materinskim i inim jezikom. U: Češi, Marijana; Barbaroša Šikić, Mirela (ur.) *Inojezični učenik u okruženju hrvatskoga jezika. Okviri za uključivanje inojezičnih učenika u odgoj i obrazovanje na hrvatskome jeziku*. Agencija za odgoj i obrazovanje. Zagreb.
- Jojić, Ljiljana (ur.) 2015. *Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika*. Školska knjiga. Zagreb.
- Macan, Željka; Kolaković, Zrinka. 2008. *Prijenosna odstupanja govornika njemačkoga u ovladavanju hrvatskim jezikom*. Lahor, 1 (5). 34–52.
- Marković, Ivan. 2012. *Uvod u jezičnu morfologiju*. Disput. Zagreb.
- Marković, Ivan. 2015. *O grafemu i hrvatskoj abecedi*. *Filologija*, (65). 77–112.
- Marčetić, Tamara. 2001. *Pregled gramatike njemačkog jezika*. Školska knjiga. Zagreb.
- Musulini, Maša. 2011. *Grafem kao višeznačnica*. Lahor, 2 (12). 240–247 str.
- Nikolić, Kristian. 2019. *Prijenosna odstupanja izvornih govornika hrvatskoga jezika u učenju njemačkoga jezika*. Diplomski rad. Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta u Osijeku.
- Pišković, Tatjana. 2011. *Gramatika roda*. Disput. Zagreb.

Silić, Josip; Pranjković, Ivo. 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika*. Školska knjiga. Zagreb.

Smrtić, Sara; Lütze-Miculinić, Marija. 2018. *Prijenosna odstupanja govornika hrvatskoga pri ovladavanju njemačkim na razini B1*. *Strani jezici*, 46 (3), 45–62 str. Zagreb.

Prethodno priopćenje

Interlingual errors by native speakers of Croatian learning German

This paper deals with interlingual errors of German language students whose mother tongue is Croatian. It aims to show how among the very diverse errors made at different language levels there exists a group that can be interpreted as interlingual, made by transferring the rules of the mother tongue to the language which is being learned. The research material is drawn from final exams at different levels in a foreign language school in Slavonski Brod. The most common errors made on several linguistic levels were selected from the material. Errors in gender, cases and prepositions, i. e. prepositional-case expressions, (non-) use of (in)definite articles, the use of conjunctions, negation, word order, initial letter case in nouns, commas, and reading words with German-specific graphemes and phonemes. Examples confirm that selected interlingual deviations can be predicted based on differences between the two languages.

Key words: Croatian language, German language, interlingual errors, language learning